

in da je zasebnega obtožitelja pozval, naj se opraviči, kajti kandidat mora biti čist in neomadeževan. Tako so torej tudi razsodbeni razlogi prizivnega sodišča formalno nepopolni in je ta razsodba nična.

Zato je bilo o ničnostni pritožbi v obrano zakona po §§ 33 in 292 k. p. r. na zgoraj omenjeni način razsoditi.

Dr. R.

Zveza slovenskih odvetnikov.

(Dalje.)

III.

Na vrsto je prišlo poročilo o justičnih razmerah v posameznih slovenskih pokrajinah.

G. predsednik omenja, da ne bo poročila o razmerah na Primorskem, ker je poročevalec g. dr. Rybář v zadnjem hipu zadržan bil priti na zborovanje.

Na to je poročal g. dr. Janko Brejc iz Celovca o justičnih razmerah na Koroškem bistveno tako:

»Sklicujé se na svoja poročila iz prejšnjih let, poroča samo o premembah izza zadnjega leta. Razmere so se malo spremenile, pa kolikor so se, so se na slabo. Navajati hoče na kratko samo tipične slučaje.

Zapisniki o zaslišanju obtoženca so se prej semtertamt sestavljali slovenski, sedaj je posvetovalna zbornica dež. sodišča v Celovcu menda principijalno sklenila take zahteve odklanjati; s tem izgovorom se je poročevalcu odrekel slovenski zapisnik, ko je bil v neki tiskovni pravdi na slov. ovadbo na odgovor poklican. Poročevalec si je s tem pomagal, da je odklonil vsak odgovor, niti generalij ni hotel napovedati, ako se mu že naprej ne zasigura slov. zapisnik. Ker sodnik tega ni hotel storiti, je zaslišanje sploh izostalo in se je naredila samo uradna opomba, v koji je sodnik to konstatiral. In pri tem je ostalo.

Rešitve vlog so principijalno vseskozi nemške. Za stranke južno od Drave se dobi izjemoma kako slov. rešitev, n. pr. za kako slov. posojilnico slov. menično-plačilni nalog, ako je, razen

tožbe seveda, tudi menična golica slovenska. V tem slučaju se izda men.-plačilni nalog na litografiranih golicah, — tiskovine so pošle! Zemljiškoknjižne rešitve so bile na podlagi slov. zemljiškoknjižnih predlogov včasih redoma slovenske. Sedaj so brez izjeme nemške — vsaj pri okr. sodišču v Celovcu; le pri nekaterih sodiščih na deželi se izjemoma izda še kak slovenski zemljiškoknjižni sklep; nisem pa mogel dognati, da bi veljalo v tem pogledu kako pravilo. —

Tudi glede razpravnega jezika smo nazadovali. Tu velja občno načelo, da slovenskemu odvetniku ni dovoljeno slovenski govoriti, ako za nasprotnika intervenira odvetnik, ki slovenščine ne razume ali pa vsaj zatrdi, da je ne razume. Pred par dnevi pa je kaz. senat dež. sodišča v Celovcu poskusil potisniti nas še za eno stopnjo nazaj. V kaz. stvareh smo doslej vselej govorili slovenski, če je bil drž. pravdnik nasprotnik; kakor rečeno pa je pred par dnevi predsednik vzklicnega senata mojemu koncipijentu naenkrat prepovedal slovenski govoriti in mu zagrozil, da mu sicer besedo vzame.

Znan je tudi že objavljeni slučaj, ko je civilni sodnik na okr. sodišču v Celovcu zabranil slovensko razpravljanje celo tedaj, ko ste bili obe stranki zastopani po slovenskih odvetnikih. Nečuvena je utemeljitev dotičnega sklepa z dne 18. septembra 1907, ki se glasi:*) — Proti temu sklepu se je vložil rekurz in zajedno s prizivom uveljavljala ničnost iz §-a 477 št. 4 pr. r. Deželno sodišče v Celovcu je rekurz zavrnilo s sledečo utemeljitvijo:*) — Tudi ničnosti dež. sodišče v postopanju prvega sodnika ni opazilo iz teh-le razlogov*): — Radi kuriozitet naj pripomnim, da sta slov. odvetnika v tej isti pravdi na prizivni razpravi neovirano govorila slovensko! Zoper razsodbo dež. sodišča — zoper sklep ni bila možna daljna pritožba — se je v reviziji uveljavljala zopet ničnost iz §-a 477 št. 4 cpr., toda brez uspeha. Najvišje sodišče je revizijo v tej točki zavrglo iz razlogov prizivnega sodišča.*) — Tako je v Celovcu! Nasprotno pa se mi pri nadsodišču v Gradcu nikdar ne brani slovenski govoriti. To je postala sedaj že trdna praksa, ki jo je poročevalec dognal.

*) Ves ta slučaj je priobčen v zadnji številki »Slov. Pravnika« na str. 112—117. Prip. ured.

Kako daleč gre nestrpnost naših sodišč, kaže dolgotrajna vojna radi slovenskih vprašalnih pol. Slov. zadruga so začele samonemške vprašalne pole (§ 87 zadr. zak. od leta 1873) dež. kot trgovskemu sodišču v Celovcu vračati, zahtevajoče slov. ali pa vsaj dvojezičnih tiskovin. Zaman. Dež. sodišče jim je zagrozilo globo, ako samonemških tiskovin ne izpolnijo. Nadsodišče je rekurz najprej zavrnilo, češ, da to jezikovno vprašanje spada v področje justične uprave. Vsled revizijskega rekurza je najvišje sodišče spoznalo, da je jezikovno vprašanje stvar judikature, in je nadsodišče zaukazalo meritorno rešitev rekurza. Nadsodišče je sedaj rekurz res meritorno rešilo, zavračujoč ga, ne da bi se jezikovnega spora dotaknilo. Zopetnemu revizijskemu rekurzu je najvišje sodišče zopet ugodilo, nadsodišču rešitev jezikovnega vprašanja vprašalnih pol naložilo in mu pri tem začrtalo ugodne direktive.*) Nadsodišče je torej tretjič v tej stvari sodilo in rekurz kljub namigljajem najvišjega sodišča v tretjič zavrnilo iz enostavnega razloga, da je za rabo slov. jezika na sodiščih merodajna dosedanja praksa in njen obseg, da so take vprašalne pole doslej izhajale samo v nemškem jeziku in da zahteva slovenskih pol tedaj ni upravičena. Uverjen, da bo najvišje sodišče ostalo samo sebi dosledno in da se bo vsaj samo ravnilo po lepih nasvetih, ki jih je bilo dalo nadsodišču, vložil sem v tretjič revizijski rekurz. Toda glej — najvišje sodišče je rekurz zavrnilo, češ, da ni danih predpogojev iz §-a 16 ces. pat. iz l. 1854.

Sedaj morajo torej naše zadruga izpolnjevati nemške vprašalne pole. Da se stvar popolnoma osmeši, jih — brez ugovora! — izpolnjujejo v slovenskem jeziku in jih vračajo dež. sodišču s slovenskimi vlogami, v kojih dosledno zoper to nezakonitost protestujejo in izrecno vsako odgovornost za pravilnost odgovorov odklanjajo!

Vidi se torej, da smo v zadnjem letu na celi črti šli nazaj. Dosegel se je samo en uspeh. Ko je namreč pred kratkim zopet sodnik na civilnem oddelku celovškega okrajnega sodišča slovenskima odvetnikoma zabranil v pravdi slov. strank slovensko govoriti, je poročevalec po dolgotrajnih konferencah s predsed-

*) Ves slučaj priobčimo prihodnjič.

Ured.

nikom tega sodišča dosegel, da je bil dotični sodnik s slov. oddelka prestavljen in da je na njegovo mesto prišel slovenščine popolnoma zmožen sodnik, ki bo najbrž v bodoče dovoljeval slov. odvetnikom slovenski govoriti vsaj v gotovih slučajih.

Glede bodočnosti je poročevalec mnenja, da od zgoraj nimamo ničesar pričakovati. Le samopomoč nam more pomagati. Sodišča treba s slov. vlogami bombardirati. Na ta način dobimo jezikovno kvalifikovanih uradnikov, s tem pa je položen prvi temelj za boljši razvoj jezikovnega vprašanja.

Sklepno se poročevalec še trpko pritožuje nad očitanjem, ki je bilo lansko jesen opetovano čitati po nekem časopisju, češ, da je on jezikovno vprašanje na Koroškem zavozil. Poročevalec poudarja, da je vseh pet let, kar je na Koroškem, vsako leto javno pred svojimi kolegi razpravljal o položaju na Koroškem ter opetovano naravnost prosil za navodila in direktive; vedno se mu je izrekala zahvala in zaupanje, bodrilo se ga je k vztrajnosti na trnjevi poti. Zato danes prosi, da naj občni zbor, ki je v to poklican, izreče svoje mnenje in da naj se njegovo postopanje javno tukaj kritikuje, da se ga ne bo pozneje anonimno napadalo po časopisih. (Pohvala in ploskanje.)«

Oglasi se na to g. dr. Majaron in poudarja, da g. dr. Brejc za svoje delo ne zasluži nobenega očitanja in da je Zveza, kateri je redno poročal o koroških razmerah, vedno odobraval njegov postopanje. (Tako je!) Možu, ki v tako težavnih razmerah tako vestno in možato zastopa narodne koristi, gre naša zahvala in odkritosrčno priznanje. (Občno pritrdjevanje.) Govornik pritrdjuje drju. Brejcu, da je le v samopomoči naša rešitev. Zato je pa vse obsodbe vredno, da je nedavno slovenski odvetnik v Ljubljani v imenu slov. državnega poslanca kakor izdajatelja slov. političnega glasila vložil pri generalni prokuraturi prošnjo v nemškem jeziku. (Ogorčenje.) To je naravnost izdajalsko in izreči treba javno, da slov. odvetnik, ki v današnjih težkih časih ne zastopa z narodnim jezikom, ne spada v naše vrste. (Burno odobravanje.)

Gosp. dr. Brejc izjavlja na to, da v koroških razmerah sicer ni vselej lahko izvrševati ravno izrečeno načelo, vendar pa je edino pravo, in priporoča, naj se stori v tem zmislu obvezen sklep.

Gosp. dr. Majaron opozarja, da nemški ali laški odvetniki v naših pokrajinah uradujejo edinole v svojem jeziku brez ozira na to, da zastopajo slovenske ali hrvatske stranke. Glede na izraženo željo hoče torej predlagati kasneje primerno resolucijo.

Gosp. dr. Rudolf iz Konjic predlaga, naj se g. drju. Brejcu sklene izrecna zahvala.

Sprejme se ta predlog soglasno z dodatkom g. predsednika, da zahvala veljaj tudi drugemu slov. odvetniku na Koroškem, g. drju. Müllerju. —

Prišlo je potem poročilo g. drja. Hrašovca iz Celja o razmerah na Spodnjem Štajerskem, ki se je glasilo:

»Čast mi je poročati o naših jezikovnih razmerah pri naših spodnještajerskih sodiščih celjskega in mariborskega okrožja.

V mariborskem okrožju smo prej nazadovali, kakor napredovali. Pri okrožnem sodišču v Mariboru se v tem oziru pravilno postopa, da se sodišče ravna po jeziku dotične tožbe ter v tem jeziku sestavlja zapisnik in izda razsodbo. V kazenskih zadevah pa smo odločno nazadovali. Število slovenskih obtožnic je od dne do dne manjše. Zakaj? Ne morebiti zaradi tega, ker bi se ljudstvo vedno manj posluževalo slovenščine, marveč zaradi tega, ker število tako imenovanih nemških kurzovcev od dne do dne rase. Vsa boljša mesta so zasedena po samih kurzovcih. Ti kurzovci slovenskega jezika sploh niso zmožni ali vsaj ne dovolj in jim že zaradi tega ne ugaja nikakor slovensko uradovanje. Veliko je takih uradnikov, ki sestavljajo pri zaslišanju obdolžencev samo nemške zapisnike, bodisi ker ne razumejo slovenščine, ali nočejo slovensko uradovati. Državni pravdnik se pa ravna po onem jeziku, v katerem je sestavljen zapisnik o obdolženčevem zaslišanju. Ako je ta zapisnik sestavljen v nemškem jeziku, se dela nemška obtožnica, naj že potem obdolženec nemščino razume ali ne. Po jeziku, v katerem je sestavljena obtožnica, se pa spet ravnata zapisnik o glavni razpravi in razsodba sama. Razen okrajnih sodišč v Št. Lenartu v Slovenskih goricah in v Ormožu, imamo pri vseh okrajnih sodiščih mariborskega okrožja, tedaj v Gornji Radgoni, Marenbergu, Ljutomeru, Slovenski Bistrici, Ptujju — tukaj je bil v zadnjem času imenovan izjemoma eden slovenski pristav — same nemške

kurzovce. Niti okrajni sodišči v Ormožu in Št. Lenartu nista čisti, marveč tudi tam je povsod po eden pristav Nemec.

Pri vseh imenovanih sodiščih razen Št. Lenarta in Ormoža in tudi pri okrajnem sodišču v Mariboru so protokolane prošnje, pritožbe, tožbe in ovadbe v civilnem kakor kazenskem, v prepirnem kakor neprepirnem postopanju edino le nemške.

Navedemo nekatere posamezne slučaje:

Pri okrajnem sodišču v Ljutomeru se sestavljajo vse protokolarne prošnje, pritožbe in ovadbe edino le v nemškem jeziku. V kazenskem postopanju se rabijo le nemški zapisniki, razsodbe se razglašajo v nemščini in se na slovenski jezik predstavljajo; le slovenske izpovedbe zaslišanih prič pri razpravah in zagovori obdolžencev se zapisujejo v slovenskem jeziku. Zapisniki o civilnih razpravah so le tedaj slovenski, ako je tožba slovenska, tedaj le takrat, kadar prihaja slovenski odvetnik.

Gornja Radgona: Vsa vabila, ki se razpošiljajo strankam, so nemška, in nekaterim občinam, ki so naravnost zahtevale, da se jim mora slovensko dopisovati, se pošiljajo slovenska vabila oziroma dopisi. Uraduje se sploh samo v nemškem jeziku; le slovenske vloge se rešujejo slovensko.

Slovenska Bistrica: Tam se uraduje vse v nemškem jeziku. Ako so civilne tožbe po slovenskem zastopniku vložene, se sicer delajo slovenski zapisniki, a izpovedbe zaslišanih prič, ki se poslužujejo nemščine, se zapisujejo v nemškem jeziku, dočim se izpovedbe zaslišanih slovenskih prič, ako je bila nemška tožba vložena, zapisujejo le v nemškem jeziku, ker takrat je vse nemško. V kazenskih zadevah so vsi zapisniki sestavljeni le v nemškem jeziku, še celo, ako je bila kazenska ovadba vložena v slovenskem jeziku.

Okrajno sodišče Ptuj: V nespornih zadevah se uraduje edinole nemško, bodisi da stranke govorijo slovensko ali ne. Vabila so tuintam slovenska. Civilne tožbe, sprejete pri sodišču, se zapisujejo le v nemškem jeziku. Protokolane tožbe, prošnje, izjave v zapuščinskih, varstvenih in kuratelnih zadevah so edinole nemške. Pri kazenskem sodišču se zapisuje tožbe in ovadbe vedno le v nemškem jeziku, sodnik izprašuje slovensko, zapisuje pa nemško. Izpovedbe prič se zapisujejo navadno v jeziku, katerega priča govori. Kazenski sodnik zapisuje vse ovadbe, četudi

stranka govori in zna samo slovensko, samo v nemškem jeziku. Ako je bila ovadba nemška, je tudi kazenska sodba nemška, ne da bi se sodnik ravnal po jeziku, katerega se poslužuje obdolženec. Tudi razpravni zapisniki so tedaj nemški. Le ako je bila ovadba slovenska in prihaja slovenski odvetnik, takrat sta zapisnik in rabsodba slovenska.

Pri okrajnem sodišču v Mariboru je ravno tako, da se zapisuje vse v nemškem jeziku in da so celo vabila v nespornih zadevah nemška. Ako stranke prihajajo brez odvetnika, je navadno vse nemško in se delajo tudi nemški zapisniki v civilnih zadevah brez ozira na jezik, v katerem je tožba sestavljena.

Kakor razvidite, ni nobenega načela. Vsak sodnik dela, kakor se mu ljubi, ker ve, da se mu itak ne more nič zgoditi, naj se potem kdo pritoži ali ne. Ljudstvo je narodno nezavedno, ne terja slovenskih zapisnikov, sodniki sami so pa večinoma nasprotniki slovenskega uradovanja in urađujejo le takrat v slovenskem jeziku, ako se čutijo naravnost prisiljene.

Državni pravdnik pri glavnih kazenskih obravnavah v Mariboru še nikdar ni govoril v slovenskem jeziku, edino le takrat, kadar izprašuje priče ali obdolženca. Pri porotnih obravnavah je vse nemško.

Kar se tiče okrajnih sodišč v celjskem okrožju, katerih je 12, smo nekoliko na boljšem in sicer toliko, da se vsaj navadno v civilnem postopanju razpravni zapisniki takrat delajo slovenski in je tudi rabsodba slovenska, ako je bila tožba slovenska, dalje da se vendar kazenski sodnik ravna po jeziku, katerega se obdolženec poslužuje, vsaj takrat, ako obdolženec ni tudi nemščine zmožen.

Sicer imamo tudi v celjskem okrožju precej kurzovcev, kakor v Šoštanju, Slovenjem Gradcu, Konjicah, Rogatcu, Laškem trgu, Brežicah in Sevnici.

Tudi tukaj se natanko pozna, kdo je nemški kurzovec in kdo ne. Nemški kurzovci bodo brez izjeme v takih slučajih, kadar obdolženec razun slovenščine še nemščino razume, zapisovali samo nemške zapisnike. Že tako daleč je prišlo, da je prvo vprašanje nekaterih nemških pristavov, ki je stavijo obdolžencu, to, ali razume nemško ali ne. Ker navadno obdolženec, če samo nekaj besed razume, to vprašanje potrdi že zaraditega,

ker se boji, da bi bilo slabo za njega, ako ne bi pritrdil, se množi število nemških zapisnikov pri teh sodiščih.

Ako so na odgovor poklicani, se izgovarjajo, da dotična stranka nemško razume. Malo mar jim je, da na ta način ugled dotičnega sodnika med občinstvom pojema; občinstvo ne vidi v dotičnem uradniku pravičnega sodnika, marveč nemškega politika in političnega nasprotnika.

V nespornih zadevah je tam, kjer uradujejo nemški kurzovci, večinoma vse nemško.

Pri glavnih obravnavah se poslužuje državni pravdnik slovenskega jezika, ako je bila obtožba slovenska. Takrat se dela tudi slovenski zapisnik in izreče slovenska razsodba. Ravnotako se referat pri kazenskih vzklicnih razpravah, ako je bila razsodba prve instance slovenska, prednaša v slovenskem jeziku in sta zapisnik vzklicnega sodišča in razsodba slovenska.

Porotne obravnave se še vedno vrše samo v nemškem jeziku.

V celjskem okrožju je tedaj nekoliko bolje, kakor v mariborskem, ker se tukaj večinoma vsaj v tistih slučajih, kadar stranke drugega jezika ne razumejo kakor slovenski, sestavljajo civilne tožbe in kazenske ovadbe ter zapisniki v spornih in kazenskih zadevah v slovenskem jeziku.

Tam pa, kjer se ni toliko bati kontrole od strani slovenskih odvetnikov, kakor v nespornih zadevah, uradujejo tudi v celjskem okrožju vsi nemški kurzovci v nemškem jeziku.

Potemtakem ne moremo govoriti o kakem napredku na Spodnjem Štajerskem. Skrbeti moramo v prvi vrsti za to, da se vendar enkrat prizna načelo, da mora vsak sodnik in vsak pri sodišču nameščeni uradnik v celjskem in mariborskem okrožju vse zapisati v tistem jeziku, katerega se stranka poslužuje, ali drugi jezik razume ali ne. Sodnik nima niti brez pravega povoda pravice, vprašati stranko, razume li še kak drug jezik ali ne. V drugi vrsti skrbeti nam je za to, da se slovenski naraščaj pomnoži. Ako bomo imeli več slovenskega uradništva, se bode gotovo to ravnalo po obstoječih zakonih in jezikovnih naredbah ter bodo prenehale večne pritožbe.

Nadaljevati moramo pritožbe v vsakem posameznem slučaju: »vigilantibus iura!« Le ako pazljivo zasledujemo uradovanje

uradnikov in ako bodo ti vedeli, da krivic nočemo mirno prenašati, bodo sčasoma vendar prenehale krivice ali se bode njih število vsaj skrčilo. Neodpusten greh pa je, če dela slovenski odvetnik za slovensko stranko nemške vloge, razun če stranka izrecno tako zahteva, in pridružiti se je mnenju drja. Majarona.

Končno pa ne smemo nikdar pozabiti na to, da se potegujemo za slovensko uradovanje pri nadsodišču in pri najvišjem sodišču. Ako bode te dve instanci začeli nam izdajati rozsodbe v slovenskem jeziku, bode nasprotstvo naših sodišč očitvidno in samoobsebi umevno pojemale. Sedaj imajo nižja sodišča slab vzgled in ravno svojo zaslombo od zgoraj. Kakor hitro se bode pa spoštoval zakon o jezikovni ravnopravnosti na višjem mestu, se bode tudi nižji gospodje na to navadili.

Do popolne jezikovne ravnopravnosti imamo tedaj, kakor ste videli, na Spodnjem Štajerskem še jako dolgo pot. (Živahna pohvala.)«

Oglasi se gosp. dr. Novak in poudarjajoč, da se štajerski kolegi bolj dosledno potegujejo za slovensko ravnopravnost, kakor pa kranjski, obsoja tozadevno indolentnost nekaterih ljubljanskih pisaren, ki se zoper jezikovne krivice ne pritožujejo niti na poziv Zvezinega odbora.

Gosp. dr. Kušar takisto zahteva odločnega odpora proti kršenju slovenske ravnopravnosti na vseh instancah ter lastne doslednosti, naglašajoč, da tu gre obenem za gmotne koristi naroda in stanu.

Gosp. dr. Majaron izreka poročevalcu g. drju. Hrašovcu, ki je že tolikokrat podal jasne in temeljite informacije s Štajerskega, in glede na svoja prejšnja izvajanja, kojim so pritrdili vsi govorniki, predlaga naslednjo resolucijo:

»Slovenski odvetniki in notarji so pri svoji narodni in stanovski časti zavezani, delati za slovenske stranke vse vloge in pritožbe pri vseh instancah le v slovenskem jeziku.«

Ta predlog je bil soglasno in oduševljeno sprejet.

(Konec prihodnjič.)

